

A BANYÁSZ

ELOFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre 12 K. || Félévre 6 K.
Negyedévre 3 K.
HIRDETÉSEK DIJSZABÁSA ERINT.

Felelős szerkesztő:
Dr. BISCHITZ BÉLA

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, IV., (Belváros) Molnár-u. 33. II.
TELEFON 108-00.

Közlemények átvételét csakis a forrás megnevezésével engedjük meg.

Az új bányamonopóliumok a képviselőház pénzügyi bizottsága előtt.

A képviselőház pénzügyi bizottsága folyó hó 23-án és 24-én tartott ülésében tárgyalta az új bányamonopóliumokról szóló törvényjavaslatokat. Az ülésen Lukács László pénzügyminiszter mellett a pénzügyminiszterium képviselőjében részt vettek Mály Sándor és Wahlner Aladár miniszteri tanácsosok is.

Az ülés lefolyása a következő volt

Kenedi Géza dr. előadó részletes ismertetése során kifejti, hogy a monopólium mindkét javaslatban a bányaregalitáción alapszik és túlnyomóan közgazdasági alapra van fektetve, pénzügyi jellege azonban alig van, különösen a bitumenekről szóló javaslatoknak. A javaslatok azonkívül a magánvállalkozást nem zárják ki és tisztán termelési monopóliumokat állapítanak meg. Megjelöli a monopólium alá vett ásványok természeti és jogi jellegét. Részletesebben szól a gyújtható földgázzal és vázolja annak geológiai és vegytani jellegét. Felsorolja az állami monopólium közgazdasági okait. Nevezetesen csakis nagy állami eszközökkel lehetséges a petróleum, a földgáz és káli-só kincset a közgazdaság részére kellő mennyiségben bányászni és ebből a zsákmányolás és árfelegszabásokra törekvő trösztöket és magán-monopóliumokat kizárni. Utal a Standard Oil Company nagymérvű világzsákmányolására is, a mi nálunk is érezhető. A bányakincs elpocsékolása és a vele való rablógazdálkodás is a legjobban megakadályozható a monopólium útján. Ismertetésének további részeiben a bányászat technikai és jogi kérdéseivel és a nyert ásványok jelentékeny mezőgazdasági és iparfejlesztési értékével, a javaslatok jogi szerkezetével foglalkozván, ajánlja azokat elfogadásra.

Ezután a házszabályok 126. §-a alapján a bizottság engedélyével Károlyi Mihály gróf, az O. M. G.-E. elnöke, aki a bizottságnak nem tagja, felszólalván, kiemeli azon állítólagos sérelmeket,

melyek a mezőgazdaságot és gazdaközöniséget érnék a javaslat törvényerőre emelkedésével és mely sérelmek minimális orvoslását volna hivatva teljesíteni azon indítvány, melyet a bizottságnak beterjeszt és melyet Károlyi Mihály gróf, Bethlen István gróf és Baross János irtak alá. Szívesen deferál a kormány álláspontja és a kiszolgálni akart nagy nemzeti és közgazdasági érdekek előtt, ha a kormány hajlandó a földtulajdonost bármily formában kárpótolni.

Bethlen István gróf igen fontosnak tartja, hogy a földgáz feltűnésével napfényre kerülő óriási nemzetgazdasági kincs úgy értékesíttessék, hogy ez a közérdek és különösen hátramaradt mezőgazdaságunk érdekeit szolgálja. Különösen éppen fontos ez Erdély és a Mezősségre nézve, a hol a mezőgazdaság igen szerencsétlen viszonyok között van és a hol nem csak ez, de a politikai érdek is kívánja, hogy a birtokosok az átengedett kincsekért az állam részéről általános természetű kárpótlásban részesüljenek. Kéri az ő és társai által benyújtott indítvány figyelembevételét.

Baross János kifejti, hogy miért nem kívánja az ő és társai által beadott indítvány a földgáz és káli-só monopolizálásával kapcsolatban az egyéni kártalanítást, hanem nemzeti szempontból a mezőgazdasági érdekek intenzívebb szolgálatát, ami nemzeti szempontból a leghelyesebb megoldás lenne.

Sándor János a szóbanforgó javaslatok nagy fontosságát emeli ki, a melylyel azok az erdélyi részekre bírnak.

Dési Zoltán a javaslat elfogadását attól teszi függővé, sikerül-e oly megoldást találni, hogy a monopólium kizárólag állami tulajdont képezzen.

Hegedüs Loránt indítványozza: 1. Ha a kormány petróleumfurásai eredménynyel járnak, akkor a petróleum kihasználása vagy átengedése iránt az országgyűlésnek indítvány teendő; 2. a gázforrások egyetlen vállalkozónak oda nem adhatók, hanem minden egyes esetben az országos

iparkamara határozata kikérendő és gáztarifa állítandó föl; 3. az államnak a gázforrásokból eredő jövedelméből 10% az országos iparalapa utalandó; 4. ha zártkutatómányos a következő két év alatt petróleumkutat legalább 400 méterre lefur, akkor engedélye még két évre meghosszabbítandó. Indítványának figyelembevételét kérve a javaslatot elfogadja.

Mezőssy Béla a legaggodalmasabbnak tartja a javaslat azon rendelkezéseit, a melyek szerint a a káli-sók kutatására vonatkozó jogot bizonyos területekre nézve a pénzügyminiszter magánvállalkozóra ruházhatja át. A javaslat általánosságban való elfogadását a végleges szövegezéstől — amely még folyamatban van — teszi függővé.

Bakonyi Samu felveti azt a kérdést, hogy a javaslatnak mily kihatása lesz a petróleum fogyasztási adóra, tekintettel arra, hogy a vámszerződésben az osztrák, kormány előre biztosította magának az ugynevezett kiegyenlítő adó szedésének jogát. A javaslatnak általánosságban való elfogadását a végleges szövegezéstől teszi függővé.

Kossuth Ferenc rosszalja, hogy a kérdéses két javaslatra nézve is merkantilista és agrár érdekeket állítanak szembe; ilyen ellentétes érdekek nincsenek, egyszerűen közérdekről van szó. A javaslatot általánosságban elfogadja.

Rosenberg Gyula felveti azon gyakorlati kérdést, hogy az ipar csak az esetre fog oda menni, ha az erő stabilitása számára biztosítva lesz. Az ezzel járó rizikót a vállalat nem fogja vállalni, hanem mindenki, a ki ott fog a helyben levő erőre tekintettel gyárat létesíteni, kívánni fogja, hogy az erő stabilitása tekintetében neki az állam részéről biztosíték adassék. A javaslatot elfogadja.

Földes Béla a javaslatok előnyének tekinti, hogy a pénzügyi és gazdasági szempontok egyesítve lettek. Minthogy az államnak az adójövedelmei nagy mértékben nem fokozhatók, lehetőleg üzemi bevételekre kell szert tenni. Kívánatosnak tartaná, hogy a nyerendő energia közgazdasági célokra használtassék föl.

Lukács László pénzügyminiszter mindenkéltől köszönetét fejezi ki a bizottságnak azon konciliáns hangért, mely a javaslatok tárgyalásánál minden oldalról nyilvánult. Reméli, hogy a még fennálló nézeteltérések el fognak simulni, annyi- val is inkább, mert azok nem annyira a lényegre, mint inkább a szövegezés mikéntjére vonatkoznak. Nem szeretné, ha a közfelfogás a javaslatokban egy kétségtelenül fennálló jog konfiskálását látná, mert ez még azok szempontjából sem lenne kívá-

natos, akik a kérdést a földbirtok érdeke szempontjából vizsgálták. Önként ment bele abba, hogy bár az egyenkénti kártérítést igen nehezen lehet megoldani, mégis kártalanítani óhajtja a földbirtokot és ezt éppen az erdélyi viszonyokra való tekintettel teszi, részint a gazdasági alap létesítése, részint a földbirtokosok legmesszebbmenő részvételével a nyerendő gázból. E kártalanítás nem nagylelkűség, de Erdély gazdasági helyzetének emelésére jól felfogott, állami érdekből tervbevetett céltudatos elhatározása. A földgáz helyes felhasználásának megoldása nagy állami érdek. Leginkább az üveg-, textil- és vasiparok és az ősi nemesfém-bányászat leginkább felvirulhat. A zártkutatómányok érvényesítésének méltánylást érdemlő lehetőségére való tekintettel hajlandó a két évi időtartamot fokozatosan egy évvel indokolt esetekben meghosszabbítani. A petróleum-monopolnak azon formája, amelytől Bakonyi fél, nincs tervben. A gáz stabilitásának az állam részéről garantálását eddigelé egy jelentkező sem kívánta. E kérdésnél az okszerű kezelés és kihasználás a fontos.

A bizottság a javaslatot általánosságban elfogadta.

*

Ime, mivé zsugorodott össze az agráriusok nagy *nemzeti szerencsétlensége*. Egy hang nem emelkedett a monopoliumok ellen. Az, amit a pénzügyminiszter önszántából készséggel koncedált, hogy a haszon egy részéből gazdasági alap létesítsék és továbbá, hogy az a földbirtokos, akinek területén földgáz található, saját céljaira önköltségen kapjon ily hajtóerőt, semmi összefüggésben sincs avval a hajszával, amit az agráriusok és a hozzájuk szegődött „szakemberek” a javaslatok ellen indítottak. Avagy ha igen, a javaslatok megszűntek „nemzeti szerencsétlenség” lenni. Nem a javaslatok tartalma a nemzeti szerencsétlenség, hanem igenis az, hogy közgazdasági kérdéseket oly módon tárgyalnak, mint tárgyalták azt az agráriusok és nem is annyira ezek, mint „szakember” szövetségeseik.

A m. kir. állami vasgyárakra vonatkozó 1909. évi üzleti jelentés és zárszámadások.

Lukács László pénzügyminiszter igen fontos üjtást kezdeményezett, amidőn a pénzügyi tárca kezelése alá tartozó állami vasgyárak pénzügyi eredményeinek könnyebb megítélhetése végett ezen gyárak 1909. évi vagyonszámláját, [valamint nyereség- és veszteség-számláját abban [az alak-

Eredeti FREDIT CSAPÁGYFÉMEKET minden czélra megfelelő minőségekben gyárt kizárólag az:

ÁLTALÁNOS MŰSZAKI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, V. ZRINYI-UTCA 1. GRESHAM PALOTA.

ban terjeszté most a képviselőház elé, melyben hasonló természetű magán vállalatok szokták üzleti zárszámadásaikat nyilvánosságra hozni. Lényeges és fontos ezen ujtítás azért, mert ezek a kereskedelmi mérleg értelmében összeállított adatok igen sok alaptalan vádat cáfolnak meg. Ezen adatok összes kedvező és hátráltató tényezőinek hatását összegezvén, végeredményében megállapítható, hogy az 1909. év az állami vasgyárakra nézve valamennyi előző évnél jóval kedvezőbben alakult.

A mérleg ismertetésére áttérve, az állami vasgyárak alaptőkéje, beruházások és ingó beszerzések által, jelentékenyebb leírások dacára az 1909. év folyamán jelentékenyen emelkedett. A vagyonszaporodás, illetve befektetés címén eszközölt tőkésítés ugyanis 7,567.397 kor. 70 fillért tesz ki.

Ennek ellenében az 1909. évfolyamán selejtezett leltári tárgyak értéke fejében a leltár-leírás, illetve leltár-csökkenés 1,679.600 K 48 fillért képvisel. Végeredményében tehát az 1909. évi vagyonszaporulat címén a birtokos kincstárt jelző „Alaptőke-számla” 5,887.792 K 22 fillérrel emeltetett. — A 7,567.392 K 70 fillér befektetésből 2,022.792 K 95 fillér értékű befektetés a gyárak üzemét terhelte, mely összeg az 1909. évi alaptőke-emelkedés 26,73%-ának felel meg. — A leltár- és alaptőke-számla egyaránt 82,616.857 K 67 fillérrel zárul, mely értékéből

az 1908. év végéig	23,709.858 K 26 f.
az 1909. év folyamán	2,022.792 „ 95 „
összesen tehát	25,732.651 K 21 f.

az üzletszámla terhére keletkezett. A magánvállalatoknál divó felfogás szerint csupán a két összeg különbözete vagyis 56,884.206 K 46 fillér volna alaptőkének minősítendő, mert ez képviseli azt az összeget, amelyet a tulajdonos kincstár egyéb vagyonából a vállalatba befektetett és melyet a vállalat neki leírás útján az üzlet terhére eddig vissza nem térített.

A gyárak által 1909. év végéig az ellátmányt adó m. kir. államvasutaktól igénybevett forgótőke 70,791.855 K 55 fillért képviselt, tehát az előző évvel szemben 747.783 K 1 fillérrel nagyobb.

A forgótőke részletes állása a következő:

pénzkészletek	2,239.216 K 81 f.
váltók	75.891 „ 69
anyagszerek és félig kész gyártmányok	44.086.810 „ 36
az üzlet összes adósainak tartozása	47,658.319 „ 85 „
	94,060.238 K 71 f.
az üzlet összes hitelezőinek követelése	23,268.383 „ 16 „
a forgótőke összege mint fent	70,791.855 K 55 f.

Ezen magas forgótőkében a helyi érdekű vasutak építéséhez az 1888. évi IV. t.-cikk rendelkezéseihez képest több évi hitelre szállított mozdonyok, hidak és felépítményi anyagok után felmerült követelése a gyáraknak 11,416.222 K 59 fillérrel, a cséplőkészletek elárusításával járó hitelezés 7,546.459 K 56 fillérrel, végül egyéb bizományi és más áruk és gépek elárusításával járó hitelezés 8,081.610 K 38 fillérrel, mindössze tehát e nagyarányu hitelezések 27,044.292 K 53 fillérrel szere-

pelnek, mely követelések a pénztárakban letétként őrzött váltókban, takarékpénztári könyvekben és értékpapirokban lelik fedezetüket. A forgótőke nagyságát továbbá az is befolyásolja, hogy a munkában levő félig kész gyártmányokra és a jelenleg nagy terjedelemben folyamatban levő, de még be nem fejezett építkezésekre és egyéb beruházásokra fordított összegek a forgótőkében természet-szerűleg benfoglaltnak.

A nyereség- és veszteségszámlára áttérve, a rendes bevételek összege 59,245.724 K 09 f, a rendes kiadások összege 53,673.975 „ 24 a tiszta üzletfölösleg ehez képest 5,571.748 K 85 f tesz ki, ami az 1908. évvel szemben 956.549 K 03 fillérrel kedvezőbb.

A kimutatott 1909. évi üzletfölösleg az 59,245.724 K 9 fillérnyi bevételek 9.40%-a és a 82,616.857 K 67 fillérnyi beruházási tőkét, melyben az üzemi leltárakhoz tulajdonképen nem tartozó kegyuri leltár, a szanatorium és a diósgyőri templom leltára 1,647.592 K 54 fillérnyi értéket képvisel 6.74%-kal, a 153,408.713 K 22 fillérnyi együttes beruházási és forgótőkét pedig 3.63%-al kamatoztatja.

A tulajdonos kincstár által a gyárakba egyéb vagyonából befektetett és a fentiek szerint 56,884.206 K 46 fillérnyi szorosán vett alaptőkét a nyereség- és veszteségszámlán kimutatott üzletfelesleg 9.79%-kal, ezen alaptőke és a forgótőke 127,676.062 K 1 fillérnyi együttes összegét pedig 4.36%-kal kamatoztatta. Ezen jövedelmezőség igen kedvezőnek mondható, ha tekintetbe vételük, hogy a forgótőke jelentékeny része oly hitelezésekből ered, melyek nem a gyárak érdekeit szolgálják, hanem amelyekkel a gyárak állami és közigazdasági feladatoknak felelnek meg s hogy a nyereség- és veszteségszámlán, mint az üzletfelesleget rontó rendes kiadás, számos oly tétel van elszámolva, amelyet a magánvállalatok rendszerint nem a zárszámadásaikban, hanem csak az elért tiszta jövedelem felosztásánál szoktak tekintetbe venni, minők a jutalékok és szociális terhek.

A magánvállalatoknál szokásos és a mérlegben keresztülvitt leltárérték leírást az állami vasgyáraknál a selejtezési eljárás, illetve a teljes értékben fentartott leltárból kiselejtezett leltári tárgyaknak az üzem terhére való pótlása pótolja. E címen fentiek szerint 1909. évben 2,022.792 K 95 fillér számoltatván el az üzem terhére, ezen összeg a gyári bevételek 3.41%-a és a gyári beruházási tőke 2.45%-ának felel meg.

Mi tehát az a két nagy alaptalan vád, amit a vasgyárak mérlege megcáfol? Az egyik az, hogy a vasgyárak veszteséggel dolgoznak. Nem igaz. Mert 127 millió tőkét 4.36%-kal kamatoztatnak, ami ily nagy dolgozó tőkénél szinte rendkívüli eredmény. A másik, hogy nem történnek leírások. Ez sem igaz. Mert több, mint 2 millió korona, vagyis a beruházási tőke 2.45%-a fordítatik értékcsökkenésre, ami a kitünő karbantartás mellett igen lényeges.

Es a legörvendetesebb végeredmény az, hogy a mérleg azt igazolja, hogy a vasgyárak vezetése hivatott kezekben van.

A fémek betegségei.*)

Néhány esztendő előtt a németalföldi és angol muzeumokban járványszerűen indultak porlásnak a muzeumi óntárgyak. Amsterdamban régi ónpenézek felületén csunya varratok léptek fel és azt lassanként teljesen ellepték. Járványszerű volt a pusztulás tömeges fellépése s járványszerű volt hogyha ép óntárgyakat porladozni kezdőkkel hoztak össze, mert ilyenkor az előbbieket is pusztulásnak indultak.

Az „ónpestis“ e jelenségét Cohen Ernő¹ (Utrecht) a fizikai kémiai módszerei szerint vizsgálta, s e vizsgálatok során figyelme a fémek más betegségeire is kiterjedt. Cohen ugy ez utóbbi „erőltetési bajnak“, mint az ónpestisnek egyszerű tudományos magyarázatát adta.

Cohen magyarázatának megértésére szükségünk van az allotrop alakulat fogalmára, miért is első sorban ezzel és a metastabilis állapot fogalmával fogunk megismerkedni.

Az allotrop alakulatok és az „ónpestis“. Az allotrop alakulatok legismertebb esetei² a szén allotrop módosulásai: a gyémánt, grafit és az amorfszén, melyek más-más kristályrendszerben kristályosodnak, összes fizikai tulajdonságaik különbözők, de egy és ugyanazon elemből épülnek fel, tehát vegyileg azonosak. A termodinamika az allotrop alakulatokat a halmazállapotokkal egyértékűeknek tekinti; törvényei, melyek a halmazállapotok egymásba való átmenetelére vonatkoznak, érvényesek az allotrop alakok átalakulására is. Így pl., valamint egy elem három halmazállapotban csakis egy hőmérsékleten és nyomáson lehet meg egymás mellett (pl. jég, víz és vízgőz), ugy u. a. elemek három allotrop alakulata (pl. szén, grafit és gyé-

*) A most lefolyt vegyészeti országos kongresszus alkalmából a „Vegyészeti Lapok“ kongresszusi száma hozza Hlevest György ur tollából ezt az érdekes és tanulságos cikket.

¹ Z. f. Phys.-chem. 30. 601. (1890), 33, 57, (1900), 35-588. (1900), 63. 625, (1908). 71. 309, (1910).

² Az allotrop alakulatok ismertebb esetei a kén, foszfor, stb. módosulatai; újabban a jég, illetve a víz allotropiáját tapasztalta Tamman. Az u. n. jég II. és jég III. legérdekesebb tulajdonsága, hogy ellentétben a jég I. és jég IV.-el, megolvadásakor térfogata megnövekszik. E jegek e szerint a víz felszínén nem usznának. Az ismert allotrop alakulatok száma folyton növekszik, különösen a testek magas nyomása alatt mutatott viselkedésének vizsgálata révén.

³ Az allotrop módosulatok átalakulási pontja a következő módszerek szerint határozható meg: 1. ugyanugy, mint az olvadási pont meghatározása történik, mely tudvalevőleg azon elven alapszik, hogy az olvadás, illetve fagyás folyamata alatt a test hőmérséklete nem változik, ha tehát egy testet lehűtök és hőmérsékletét pl. 5 másodpercenként megállapítom, ugy az a görbe, mely a test hőmérsékletét, mint az idő függvényét mutatja, a fagyás folyamata alatt vízszintesen fog haladni és az ennek megfelelő hőmérséklet lesz a keresett olvadási pont. Ugyanezen viszonyokkal találkozunk az átalakulási pontnál is 2. Valamint az olvadási pontnál, ugy az átalakulási pontnál is ugrásszerűen változnak a testek fizikai tulajdonságai, elektromos vezetőképeségük, potenciájuk, hőelektromos tulajdonságuk, sűrűségük, stb.: az ugrási pontnak megfelelő hőmérséklet szolgáltatja tehát az átalakulási hőmérsékletet.

mánt) is csak egyfelenegy nyomáson és hőmérsékleten fordulhat elő egymás mellett egyensúlyban.

Az allotrop módosulatok átalakulási pontja³ teljesen megfelel a szilárd testek olvadási pontjának; de míg folyadékok megszilárdulását fagyponjuknál alacsonyabb hőmérsékletnél is megakadályozhatjuk ugyan („tuhütött“ folyadékok), ellenben sohasem hevithetünk szilárd testeket olvadási pontjuknál magasabb hőmérsékletre: addig sikerül gyakran az átalakulási pontnál ugy alacsonyabb, mint magasabb hőmérsékletnél a kölcsönös átalakulást meggátolni. Ez utóbbi állapot labilis, illetve metastabilis állapotnak nevezte el Ostwald, a szerint, a mint pl. a tuhütött állapot a hőmérséklet további csökkenése folytán mindennemű külső segítség nélkül, vagy pedig (ez utóbbi metastabilis állapot) a tuhütött folyadékoknak szilárd testtel való megérintése által („beoltás“ révén) szünik csak meg. Ismeretes, hogy a tuhütött, 0 C^o-nál hidegebb vizet, ha kis jégkristályt dobunk beléje, tüstént megfagyaszthatunk; a víz e metastabilis állapotát megszüntethetjük. Ugyanilyen viszonyokkal találkozunk a fehér ónnál, melyből óntárgyaink készülnének szürke ónná való átalakulásakor is. Ez utóbbi 18 C^o-on történik, ugy, hogy e szerint 18 C^o-on alul összes óntárgyainknak el kellene porladniuk szürke ónná. Hogy ez csak ritkán esik meg, annak oka abban rejlik, hogy a fehér ón könnyen megy át metastabilis állapotba. Minél alacsonyabb hőmérsékletre hűtjük le a fehér ónt, minél inkább távozzunk el átalakulási pontjától, annál valószínűbb az átalakulása, annál könnyebben megy át a szürke alakulatba. Igen alacsony hőmérsékleten viszont a reakció sebessége (mely a hőmérséklet függvénye), csökkenik nagyon, ugy, hogy itt sem várhatjuk a fehér ónnak, a mely itt ugyan igen labilis, szürke ónná való oly hirtelen átalakulását mint pl. a tuhütött víz pillanatnyi megszilárdulását.

Ha érintkezésbe hozzuk a metastabilis állapotban leledző tehát 19 C^o-nál hidegebb ónt szürke ónnal, ugy e „beoltás“ révén nagyon megkönnyítjük az átalakulást. Ez a magyarázata az ónpestis tömeges fellépésének télen, mikor a muzeumi helyiségek hőmérséklete gyakran sokkal hidegebb 18 C^o-nál, valamint a szürke ón fertőző hatásának, mely megfelel a tuhütött víz jéggel való beoltásának.

Az ónpestis ellen egyszerűen és csak ugy védekezhethetünk, ha gondoskodunk az óntárgyakat tartalmazó helyiségek fűtéséről, mert 18 C^o-nál magasabb hőmérsékleten a fehér ón nem alakulhat át szürke ónná. A szétmállott szürke óntárgyakat hevítés útján fehér ónná alakíthatjuk át ugyan, de a fémrészek összetartását, a tárgy formáját többé nem idézhetjük vissza.

Az erőltetési baj. Az ónpestis tanulmányozása közben Cohen a fémek más betegségeire is bukkant. Először is a szétmállott óntárgyaknál, melyek pusztulási körülményei kizárták az ónpestis lehetőségét, későbbben sárgaréznél és ólomnál is észlelt ilyen jelenségeket. A különbeni egyöntetű külsejű fémek kikristályosodás közben szétporladtak. Cohen minden egyes esetben utána járt az

TURUL A LEGMEGBIZHATÓBB TÖMÍTŐLEMEZ
LEGMAGASABB NYOMÁSHOZ. KIZÁRÓLAGOS RAKTÁR.

ÁLTALÁNOS MŰSZAKI RÉSZÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, V. ZRINYI-UTCA 1. GRÉSHAM PÁLÓTA.

illető tárgy gyártási módjának és arra az eredményre jutott, hogy mindeme tárgyak (tömegesen termelő nagyipari gyártmányok) rendkívül nagy nyomás alkalmazása mellett és igen hirtelenül készültek. Ezért nevezte el Cohen e betegséget erőltetési bajnak (Forcierkrankheit). A rendkívül nagy nyomás alatt készült tárgyak metastabilis állapotban vannak és igrakszenek formájukat elhagyva, kikristályosodni. Ha a metastabilis alakulatot az illető fém stabilis alakulatával hozzuk érintkezésbe, úgy megkönnyítjük az előbbi állapot megszűnését; azért találkozunk itt is, épp úgy, mint az ónpestisnél, a „fertőzés“ jelenségével, de míg ott, tekintve, hogy a fehér ón átalakulási pontja 18 C_o-nál van és ezért csak 18 C_o-on alul lehet csak a fehér óntárgyakat megfertőzni és minél hidegebbek ezek, annál könnyebben: addig az erőltetési bajban szenvedő tárgyak éppen a magasabb hőmérsékletnél, mikor is a kristályosodás sebessége jóval nagyobb, pusztulnak el legkönnyebben. Érdekes például ennek egy berlini lámpagyár petroleumlámpái. Az illető gyár új módszer szerint, az eddigi eljárásnál sokkal gyorsabban gyártott lámpákat, miközben a sárgarézlemezeket, melyekből a lámpákat formálták, nagyon erősen „megerőltették“. Ennek dacára a szabadban használt kerti lámpák tartósaknak bizonyultak, míg azok, melyeket a szobában használtak, rövid idő alatt kilyukadtak, elporladtak. A szobában melegebb levegőben volt az erőltetett fém, s így könnyebben, gyorsabban hagyhatta el a metastabilis állapotot.

Az erőltetési baj elterjedtebb, mint az ónpestis és veszélyesebb is, mivel az összes fémeknél felléphet. A modern ipar nemcsak olcsón és tömegesen, de főleg gyorsan is igrakszik gyártani; nem óvatosan szorítja a fémlemezeket formába, hanem erőlteti, s így fémtárgyainknak mindig nagyobb részük jut metastabilis állapotba és mint ilyen, a kikristályosodás folyamatának van kitéve. E szerint tehát a fémek sem tekinthetők betegségmentes testeknek.

Balló Rezső dr. ugyancsak a fémek betegségeiről értekezőknél a következőket mondja: Az elmúlt század második felében ismételtén észlelték az ónból készült tárgyak széjjel hullását.

Az ón e megmagyarázhatatlannak látszó viselkedésére, mely néhányszor majdnem nagy pörökre vezetett, Fritzsche, de különösen Cohen és munkatársainak rendszeres fiziko-kémiai vizsgálati vetettek fényt. A vizsgálatok az ón allotrópiájában találták meg a jelenség okát és megállapították, hogy 18 C_o-nyi hőmérséklet alatt az összes óntárgyak metastabilisek.

Az anyagok stabil, illetőleg metastabil állapotainak ismerete fontos, mert ezek az anyagok alkalmazhatóságát nagy mértékben befolyásolják. Csak úgy vehetjük elejét a kellemetlen, sok esetben talán veszélyes elváltozásoknak, ha e változások törvényeit megismerjük. E jelenségek ismerete annál fontosabb, mert a legújabb kutatásokból kiderült, hogy az ily széthullás nem szorítkozik egyedül az ónra, hanem a gyakorlati életben ugyancsak fontos szerepet játszó ólmon és sárgarézben is észlelték, ha a gyártásnál bizonyos feltételeket nem tartották szem előtt.

✂ HAZAI HIREK. ✂

Központi villamos órák.

A mindinkább haladó általános technika, mely különösen a bányauzemek fejlődésében észlelhető, számtalan előnyököt nyújt úgy az egyes bányauzemeknek, valamint a bányákban dolgozó munkásoknak. De különösen a modern elektrotechnika nagyszerű fejlődése teszi lehetővé, hogy a bányauzem ma már részint egészségügyi, részint egyéb bizottsági szempontból egész más megítélés alá kerül, mint a villamos előtti időben.

A villamossági vészjelzők a modernül berendezett bányákban oly szolgálatot tehetnek a föld mélyében dolgozó emberiségnek, hogy ily villamos vészjelzők alkalmazását törvényileg, vagy szabályrendelettel kellene megrendelni. Ezen vészjelzők olyképp alkalmazhatók, hogy bármily észlelhető vésznél oly villamos syrénák, vagy berregő harangok hozhatók üzembe, melyek egy nyomásra úgy a bányauzemvezetőségét, valamint az összes tárnákban dolgozó munkásokat figyelemre teszik a vészjelvényben forgó tárnámunkásokra.

Ily berendezés felszerelésének elmulasztása súlyos felelősséggel járhatnak a bányauzemek vezetőségére, miért is ajánlatos, hogy ily vészjelzőkészülékek minden bányában alkalmaztassanak! A vészjelző berendezések a bányaviszonyoknak megfelelően különféle elrendezéssel és kivitelben készülnek. Legalkalmasabb és legjobb megoldás anyagi szempontból is ezen vészjelzőket összeköttetésben a bányauzemeknek adminisztráció és gazdasági érdekeikre nem kevésbé fontos berendezéssel együtt alkalmazni, melyre e helyütt szintén fel akarjuk hívni olvasóink figyelmét.

Igen fontos és szociális szempontból elsőrangú kérdés a munkaidőnek pontos kihasználása, mely a jelenlegi mechanikai-órák alkalmazásánál tökéletlen és a vállalatra csak percek differenciája esetében is, nagy anyagi veszteséget ró néhány ezer munkás mellett. A bányamunka megkezdése tudvalevőleg műszakok szerint történik, melynek pontos betartására minden surlódás elkerülése céljából igen alkalmas volna a központilag üzemben tartott villamos időmutató és jelző-óra, mely egy igazgatósági irodában elhelyezett normál főóra által az összes tárnákban, iskolákban, kórházakban, kaszinókban, éttermekben, altiszti és munkaházakban, aknában, főfolyósókban és a bányatelep főterén mutatná a pontos időt és a műszakok kezdetét, végét, esetleg más célú jelzéseket adhat le. A műszakok befejezésének és kezdetének pontossága minden bányauzemnél igen fontos tényező, a melynek megoldása előnyösen, gazdaságosan csak a központilag üzemben tartott villamos-órák berendezése által történhetik.

A központi villamos órák szerelése által a fentebb említett vészjelző alkalmazását igen könnyen meg lehet oldani, mert a villamos órák jelző vezetőkeinek felhasználásával volnának szerelhetők az egyes tárnákban ezen vészjelzőkészülékek. Bővebb felvilágosítással szívesen szolgál ifj. Stern Sándor normál-időmutató- és jelzőóra és elektrotechnikai vállalata, V., Lipót-körút 20. szám.

Pro domo. — Az „Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület“ igazgatótanácsának 1910. október 29-én tartott ülésén a volt titkár mosakodására ezennel kijelentjük, hogy az OMGE ülésén tartott beszédének lapunkban történt közlése *gyorsírói feljegyzések* alapján történt. Ennélfogva a mi szövegünk a hiteles.

Felolvasás az új bánya-monopoliumokról. Hálás és elismerésre méltó munkát végez mindenki, aki hozzájárul ahhoz, hogy hazánkban is gazdasági közvélemény teremtsék. Ily hálás munkát végzett *Láng Mihály dr.*, az állami szénbányászat központi igazgató-

ságának nagy tehetségű titkára, amidőn a Pesti Lloyd-társulat dísztermében előadást tartott az új bányamonopoliumpokról. A felolvasás, amelyen *Lukács László* pénzügyminiszter is megjelent, igen nagy érdeklődést keltett és mindjárt konstatáljuk, hogy a nagy érdeklődést ki is elégítette. *Láng Mihály dr.* a nehéz közgazdasági témát a legnagyobb könnyűséggel kezelte és szaktudását azzal bizonyította be, hogy tanulságos előadása nem vált fárasztóvá és végig lekötötte a nagy és díszes hallgatóság osztatlan figyelmét. Ez nagy érdem és nagy siker.

A felolvasó teljesen uralván a témát, érdekes közgazdasági fejtegetésekkel bizonyította annak a szükségét, hogy az állam az ipar és mezőgazdasági segédanyagok bányászásába beavatkozzék. Több példával igazolta, hogy a külföldi államok a cél elérése érdekében még tovább mentek és a szénbányászatot is állami monopóliummá tették. Kiemelte az állami üzemek szociális előnyeit, majd ismertette azokat a kísérleteket, amelyek eddig nálunk a petroleum feltárása körül történtek. Rámutatott azután a földgázok nagy gazdasági jelentőségére és azokra a bámulatos eredményekre, amelyeket különösen Amerikában értek el annak felhasználásával. Geológiai fejtegetésekkel kimutatta, hogy az ország különböző vidékein előfordul a kálisó, mint-hogy azonban kizárólag a kősóval kapcsolatosan található fel, önként következik, hogy a kősómonopólium folytán annak kiaknázása kizárólag az állam által történhetik. Minthogy a petroleum, földgáz és kálisó bányászása terén a magánvállalkozás eredményeket eddig fel nem mutatott, sőt a szénbányászat terén kitűnt, hogy sem a szabad bányászat, sem pedig az ásványoknak a földtulajdonhoz kötött rendszere nem vált be, a legcélszerűbbnek mutatkozik, hogy az eddig még nem bányászott ásványoknak kiaknázása állami monopólium formájában történjék.

A felolvasás végeztével felhangzott taps és éljenzés azt igazolta, hogy a felolvasó igazságot hirdetett.

Dr. Böckh Hugó előléptetése. — Örömmel regisztráljuk Ő Felsége következő legkegyelmesebb kéziratát: „Magyar pénzügyminiszterem előterjesztésére *dr. Böckh Hugó bányatanácsost* a selmeczbányai bányászati és erdészeti főiskola II. osztályu rendes tanárát folyó évi október 1-től kezdődő joghatálylyal I. osztályu rendes tanárrá előléptetve a VI. fizetési osztályban főbányatanácsossá kinevezem. Kelt Bécsben 1910. évi október hó 25-én *Ferencz József s. k., Lukács László s. k.* Örömmel és üdvözlünkkel az egész bányásztársadalom örömeinek és üdvözlétének adunk kifejezést.

Az új titkár. Az „Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület” igazgatótanácsa *Litschauer Lajos* tanár, bányatanácsost bizta meg a titkári teendők ideiglenes végzésével. Az igazgatótanács ülés erre vonatkozó részének lefolyása a következő volt:

Elnök bejelenti, hogy a múlt választmányi ülésen bejelentette ugyan, hogy a titkár állásáról lemondott, de akkor az idő előrehaladottsága folytán a választmány a titkár helyettesítésére vonatkozólag végleges határozatot nem hozhatott, — elsősorban tehát erről kell intézkedni. — Időközben *Litschauer Lajos* tanár, az egyesületnek

már 10 évig ezeltől volt titkára, ajánkozott a titkári állás betöltésére, ami az egyesületre mindenesetre igen előnyös volna, mert az egyesület ügyeiben és a lap szerkesztésében teljesen jártas és otthonos, jó stílusú és rátermettségét 10 éven keresztül bebizonyította. *Litschauer* titkársága azonban csak úgy jöhet számba, ha állandó lakását *Selmeczbányáról* Budapestre helyezheti át, a nélkül, hogy kötelező szolgálati idejét az államnál idő előtt meg kellene szakítani, s az ügyvivő alelnök örömmel jelenti, hogy illetékes helyen sikerült az akadályt elhárítani és *Litschauer*nek áthelyezését kieszközölni, miért is az intéző köröknek hálás köszönettel tartozunk. Az a körülmény, hogy *Litschauer* továbbra is állami tisztviselő marad, a titkári állással nem összeférhetetlen, mert egyrészt ily minőségben már 10 éven keresztül viselte zavartalanul a titkári tisztséget, másrészt pedig hasonló esettel más egyesületnél is találkozunk: így a kereskedelemügyi m. kir. minisztériumnak egyik osztálytanácsosa egyszersmind szerkesztője a Magyar Mérnök- és Építészegylet Közlönyének s az igazságügyi m. kir. minisztériumnak egyik kiváló tisztviselője ügyvivő titkára a Jogászegyletnek.

Litschauer azonban, vezetőtanár lévén a selmeczbányai bányaiskolán, csak a január hó közepétáján tartandó félévi vizsgálatok befejezése után költözködhet Budapestre s a titkári teendőket csak január végén veheti át. Nem-szabad azonban azt sem szem elől tévesztetni, hogy az alapszabályok szerint a titkárt csak a közgyűlés választhatja; minthogy pedig e végett egy rendkívüli közgyűlésnek összehívását az elnök nem tartja célszerűnek, ajánlja: hogy a végleges választás az 1911. évben tartandó rendes közgyűlésre halasztassék, addig pedig *Litschauer* bányatanácsos bizassék meg a titkári teendők ideiglenes vezetésével s e végből az igazgatótanács a legközelebb tartandó választmányi ülés elé terjesszen megfelelő javaslatot.

Az ügyvivő alelnök indítványához az igazgatótanácsnak csaknem minden tagja hozzászóltott s azt beható eszmecsere után magáéa vette, azzal a hozzáadással, hogy *Litschauer* az egyesület lapján kívül más lapot nem szerkeszthet és az altisztek egyesületének vezetésétől visszalép. Ezek után az igazgatótanács *Farbaky István* ügyvivő alelnöknek az előrelátó gondoskodásért meglehangú köszönetet szavaz és javaslatát elfogadva, kimondja, hogy a legközelebbi választmányi ülésen ajánlani fogja, hogy a titkárt csak a rendes évi közgyűlésen válasszák meg és addig a titkári teendőkkel *Litschauer* bányatanácsos bizassék meg, azon kikötés mellett, hogy az „Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület” hivatalos lapján kívül más lapot nem szerkeszthet.

Bányatársgyűlések. A kornai *Tóth András Szt. József* Winkler bányatársulat 1911. évi január hó 2-án az abrudbányai kir. bányabiztosság helyiségében d. e. 10 órakor és a sztanzsai Szent János din Vale bányatársulat ugyancsak a kir. bányabiztosság helyiségében f. évi december 24-én d. e. 10 órakor társgyűlést tart.

**KENŐANYAGOK, TISZTÍTÓANYAGOK, BŐR-BALATA-
TEVESZŐR-GÉPSZIAK ELSŐRENDŰ MINŐSÉGEKBEIN:**

**ÁLTALÁNOS MŰSZAKI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, V. ZRINYI-UTCA 1. GRESHAM PALOTA.**

titkári
ve igen
p szer-
isu és
yította.
ámba,
elyez-
illam-
elnök
dályt
ölni,
unk.
ami
en,
tül
lig

z-
1.
5

Bányavállalatok költözködése. Egyszerre két köszénbánya-vállalat központi igazgatóságának helyváltásáról adhatunk hírt. Az egyik az Északmagyarországi Egyesület Köszénbánya és Iparvállalat, mely a József-térről az Arany-János-utca 29. számú ház első emeletére költözött. Tágasabb helyiségek, mint a régiiek voltak s külön lépcsőháza is van. Most tehát az Arany-János-utcában két köszénbánya-vállalat van. Az egyik a Salgótarjáni, a másik az Északmagyarországi, egymástól mindössze két ház távolságban. Illetőleg négy, amennyiben a Salgótarjáni pompás palotájában székel az Esztergom-Szászvári és a Felső-Zsilvölgyi igazgatóság is. Köszénbánya központtá lett ilyenformán a pesti Lipótvárosnak ez a része. A Salgó és az Északmagyart egymástól a Nagykorona-utca választja el, annak meg az Arany-János-utca sarkától alig 10 lépésnyire, a 15. számú házban a fiatal óriás Nyugatmagyarországi Köszénbánya r-t. helyezkedett el. Ha meg az Arany-János-utcai kiszaladunk a Dunapartra, a nagy miniszterelnök, külügyminiszter, Andrássy Gyula lovasszobra egy az épülettök tömkelegéből éppen kibontakozó palotát szemlél, a Magyar Általános Köszénbánya 5 és középső részén 6 emeletes palotáját. Költözködött a Budapestvidéki és vele az Egercsehi Köszénbánya r-t. igazgatósága is. „Kistájgerolta” a Báthory-utcai báró Herzog-féle házból a kultuszminisztérium, amely még így is csak szorong. A Lipót-körut 12. számú házba költözött át ez a két bányavállalati igazgatóság.

Mennyi bányailleték folyik be egy évben? E kérdésre választ ad az állami költségvetés. Az 1911. évre előirányoztatik 710.300 korona és a pénzügyminiszter megjegyzi, hogy ezen előirányzott összegre az eddigi tényleges eredmények után bizton lehet számítani, mert különösen a zártkutatmányi térfoglalások körében már évek óta tapasztalható terjeszkedés még mindig fokozódik. Nem tudjuk, hogy örvendetes jelenség-e ezen „terjeszkedés”? Mindenesetre örvendetes az esetben, ha a zártkutatmányok területén dolgoznak is. A mi pedig a bányailletékből befolyó állami bevételeket illeti, ez mindenesetre örvendetes, mert hiszen ezek a bevételek bőven fedezik a bányakapitányságok öszköltségeit. A budget szerint ugyanis a bányakapitányságok rendes dologi és rendkívüli kiadásai összesen 416066 koronára rugnak és miután bányailletékekből 710300 kor. folyik be, marad még 294234 kor. felesleg. A mi mindenesetre a legszebben dicséri a bányakapitányságok működését.

Bányaszerencsétlenség. Földvári János robbantó mester Lupényben, az „Urikány-Zsilvölgyi Köszénbánya Részvénytársaság” köszénbányájában robbantási munkákat akart végezni. Bár figyelmeztették, hogy bányalég van jelen s így veszélyes lesz a robbantás, ennek ellenére a munkához látott mégis. Ez első dinamittöltény explodálása tényleg felrobbantotta a bányaléget, ami Gáspár Imre nevű munkást azonnal agyonsújtotta. Földvári János maga pedig súlyos égési sebeket szenvedett.

Baleset bányavasuton. A somogyi bányavasuton e hó 15-én végzetes szerencsétlenség történt, amely egy fiatal vasutas halálos sebesülését idézte elő. A szerencsétlenség olyképpen következett be, hogy a bányavonat a somogybányatelepi Rucker aknánál vesztegelvén, a mozdony rájárt a vonatra, ami olyan erővel történt, hogy a mozdonyon levő Halmi Imre 18 esztendőös mozdonyvezető gyakornok kibukott a mozdony

házikójából a kocsik közé. Halmi sérülése igen súlyos, amennyiben agyrázkódást szenvedett és az orvosok nem igen biznak fölépülésében. A szerencsétlenül járt fiatal vasutast a pécsbányatelepi közkórházban ápolják.

Cégek és cégváltozások. Szápári köszénbánya részvénytársaság. Fitz Károly igazgatósági tagnak ebbeli minősége és cégjegyzési jogosultsága bejegyeztetett. — **Hazai márványipar részvénytársaság.** Az 1910. évi június hó 22. napján tartott rendkívüli közgyűlés által elhatározott alapszabálmódosítások bejegyeztettek. Ezen módosított alapszabályok szerint: I. A társaság célja: a) hazai márvány fejtése, megmunkálása, adásvétele, forgalombahelyezése és közvetítése; b) mindenemű kő, kőzet, szén és érc kutatása, bányászása, termelése, adásvétele, közvetítése és feldolgozása; c) a márvány-, kő-, kőzet-, szén- és ércbányászás, termelés és feldolgozás körül nyert melléktermékek ipari feldolgozása, e végből ipartelepek, vízművek, gyárak, iparvasutak és más berendezések létesítése, kibérlése, üzemeltetése, és mindezek bármelyikében való részesedés; d) márvány-, kő-, kőzet-, szén és ércbányák megszerzése, márvány-, kő-, kőzet-, szén és ércbányászással vagy termékeik feldolgozásával foglalkozó alkalmi egyesülések részvényekre fektetett, vagy más kereskedelmi társaságok létesítése, létesítésükben való közreműködés, olyanok részvényeinek megszerzése; e) bányák, ingatlanok, továbbá bányarészeknek, ingatlanrészek és jutalékok örök áron való megvétele vagy haszonbérbe vétele. — **Magyar köszénbánya- és márványipar-társaság Galandauer testvérek és társai.** Galandauer Gyula cégtag a cégből kilépvén, cégjegyzési jogosultsága megszűnt. — **Szárzvámi kréta-mész és kőipar részvénytársaság.** Haasberg Móric igazgatósági tag ebbeli minőségének és cégjegyzési jogosultságának megszűnése, valamint a helyébe megválasztott dr. Biach Ernő udvari és bírósági ügyvéd, bécsi lakos, igazgatósági tagnak, ebbeli minősége és cégjegyzési jogosultsága bejegyeztetett.

Uj földfurok.
15 szanadatom Legma-
sasabb díjnyertesek
Gyors, könnyű megbiz-
ható munka. Alkalma-
nak földmunkákhoz, fu-
ráshoz, tájvízvizsgálá-
tokhoz, ültetésekhez
póznák, cölöpök feláll-
ításához és sok egyéb
célra. Furok 60-400 mm
átmérvél. Nagy munka-
megakarítás, olcsó
árak. Prospektus ingyen
E. Jasmijn, Hamburg 30/1a
Lehmweg 30.
(B. 989/27/52110)

SZULTÁNFORRÁS
BŐR-ÉS DÚS LITHION TARTALMÚ
GYÓGYÍTÓ ÉS ÜDÍTŐ ITAL.
KIVÁLÓ HÚGYHAJTÓ ÉS HÚGYSAVOLDÓ
KUTKEZELŐSÉG: EPERJES.
Megrendelhető a „Magyar Ásványvíz Forgalmi és Kivi-
telti R.-T.”-nél, Budapest. Telefon 162-84
(B. 2720/411/17)

RUGGYANTAÁRUKAT, ASBESTÁRUKAT, SZÁRAZ ÉS ZSIROS
TÖMÍTÉSEKET LEGMEGBIZHATÓBB MINŐSÉGEKBE SZALLIT AZ:

ÁLTALÁNOS MŰSZAKI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, V. ZRIINYI-UTCA 4. GRESHAM PALOTA.

1910. évi 5292. szám.

Hirdetés.

A „Szt. Miklós Taliánu“ cégű bányatársulat, Alsófehér megye, verespataki járás, Verespatak község határában fekvő bányászatának elvonása tárgyában kiadott 1910. évi 3892. sz. jogerős határozatra való hivatkozással alulírott kir. bányakapitányság közhírré teszi, hogy a nevezett bányászatot megszerezni szándékozók a bányavételre vonatkozólag ezen kir. bányakapitányságnál zártvétel ajánlatokat nyújthatnak be.

A vétel ajánlathoz a felajánlott összeg zárt borítékban oly módon csatolandó, hogy a felajánlott összeg nagysága a boríték felbontása nélkül sem a beadványból sem a borítékra vezetett megjegyzésből kivehető ne legyen.

Megkésett vagy olyan ajánlatok, melyekhez a megajánlott összeg nem csatoltatik, nem vételnek figyelembe.

A beérkezendő vételajánlatok közül a legtöbbet ígérő fog elfogadtatni.

A vételajánlatok 1910. évi december hó 18-áig nyújthatók be.

A beérkezett vételajánlatok 1910. évi december hó 20-án délelőtt 10 órakor a bányakapitányság hivatalos helyiségében fognak felbontatni, mely eljárásnál az ajánlatot tevők vagy igazolt meghatalmazottjaik jelen lehetnek.

A magy. kir. bányakapitányságtól.

Zalatna, 1910. évi november hó 12-én.

Albert s. k.

kir. bányakapitány.

(B. 1819/454/48.)

Kábelgyár R.-T. Pozsony

Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. Kábelgyár: Mindennemű szigetelt vezetékek, alacsony és magas feszültségekre. Páncélos ólomkábelek. :: Gummigyár: Elektrotechnikai gummianyagok. ::

Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket:

Távbeszélő interurban 282. és 578. sz.

Budapesti műszaki iroda: VI. ker., Hajós-utca 41. ☐ Telefon 118-18.

Budapesti vezérképviselő:

FINGER ÉS FIA, VI., Hajós-utca 41.

Telefon 19-29 és 16-19

(B.147/433/43.)

Gőzcseplő
készletek
12 HP-ig.

Gazdasági
gépek.

UMRATH és TSA

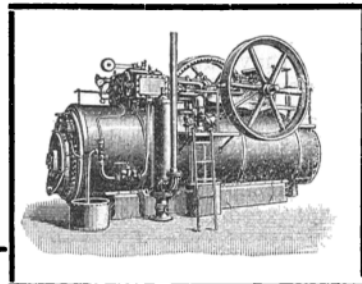
BUDAPEST, V., Váci-körút 60.

Tulhevített gőzzel dolgozó lokomobilok

200 lóerőig a nagy- és kisipar számára. — Legtakarékosabb és legolcsóbb üzemerő. Fekvők és szállítókerékeken.

Gyár: Prága-Bubna

(B. 2314/302/52)

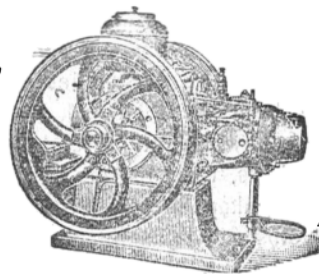

Eredeti BOLINDER-féle nyersolajmotorok és nyersolajlocomobilok

Sürgőnycim:
SZABÓÉK

csak

TELEFON: —
76-48 és 132-50

Szabó Emil és Társánál

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 46/2.

Benzinmotorok. ■■■ Szivógymotorok.
■■■ Teljes malomberendezések. ■■■

Árjegyzék ingyen és bérmentve.
(B. 3148/453/46.)

Tessék a címre ügyelni.

SZIVATTYUKAT és MÉRLEGEKET

GARVENSWERKE WIEN, II., HANDELSQUAI 130.

gyárt mint különleges-
séget és legnagyobb
raktart tart. épület- és
diagramma szivattyukban

(B. 96/443/46)

Árjegyzék ingyen és bérmentve.